

7. Панорама аграрного сектора України // Міністерство аграрної політики та продовольства України, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НААН України», ГО «Центр аграрних реформ». – К., 2010. – С. 45.

8. Дудар Т. Аналіз стану маркетингу органічної продукції та шляхи розвитку каналів її збуту на агропродовольчому ринку. [Електронний ресурс] / Т. Дудар, О. Дудар. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/Chem_Biol/Vldau/APK/2010_2/files/10dttapm.pdf.

УДК 338.432

ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА В ПОЛТАВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

***Бурлака О.П., ст. викладач, Бурлака О. А., к.т.н., доцент
Полтавська державна аграрна академія***

Розглянуті основні аспекти щодо удосконалення економіко-організаційних форм виробництва сільськогосподарської продукції в ринкових умовах з урахуванням сучасних тенденцій розвитку аграрного сектору в Полтавській області.

The main aspects to improve the economic and organizational forms of agricultural production to market conditions, taking into account current trends in the agricultural sector in the Poltava region.

Постановка проблеми. Недоліком перехідного періоду економіки сільського господарства України є значне скорочення сільськогосподарських машин та обладнання, відсутність ефективних систем управління технологічними процесами, використання застарілих технологій виробництва сільськогосподарської продукції. За даними ННЦ „Інститут аграрної економіки” машинно-тракторним парком аграрні підприємства забезпечені лише на 40-50%, понад 92% з якого відпрацювали свій амортизаційний термін. Як наслідок, загальні втрати сільгоспвиробників, що пов’язані з нестачею, низьким технічним станом машин та застарілими системами управління виробництвом і технологіями – за недобором врожаю становлять понад 30%, за переви-тратами пального – близько 15% [1, 2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам теорії та практики, щодо формування й розвитку ефективного сільськогосподарського виробництва присвятили свої дослідження П.І. Гайдуцький, Ю.С. Коваленко, І.І. Лукінов, М.Й. Малік, В.Ф. Сайко, З.П. Ніколаєва, П.Т. Саблук, В.К. Савчук, Л.М. Худолій, О.М. Шпичак та ін. Однак питання врегулювання складних економічних відносин в системі виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції за умов мінливого аграрного ринку зі значною ступінню невизначеності потребують подальшого вдосконалення, тому на них і зосереджено головну увагу даного дослідження.

Постановка завдання. Мету дослідження запропоновано як пошук резервів щодо підвищення ефективності виробництва основних видів сільськогосподарської продукції за рахунок удосконалення економіко-організаційного механізму управління виробництвом на основі сучасних інноваційних концепцій.

Виклад основного матеріалу дослідження. В наш час Полтавська область, що має потужний аграрний потенціал, є одним з типових представників, щодо ситуації по ефективності сільськогосподарського виробництва. Але більшість напрямів по виробництву сільськогосподарської продукції в досліджуваному регіоні (табл.1) залишається або збитковими (виробництво цукрового буряку, виробництво м'яса великої рогатої худоби, птахівництва), або низькорентабельними (овочева продукція, виробництво молока).

Таблиця 1

Рівень рентабельності основних видів продукції сільського господарства у сільськогосподарських підприємствах, відсотків [3]

Вид продукції	1990	1995	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Зерно	339,0	126,2	73,5	30,0	55,6	20,4	5,4	9,3	43,2	20,7	14,2
Насіння соняшнику	327,0	232,7	59,9	74,9	60,6	43,2	21,4	20,3	114,5	30,3	44,9
Цукрові буряки (фабричні)	39,5	46,4	0,3	-6,5	3,9	-3,0	-2,9	1,9	-16,4	0,7	-19,3
Овочі відкритого ґрунту	-6,8	-9,3	-20,7	-21,4	-6,5	-36,3	-5,8	-18,9	24,9	3,6	4,4
Картопля	-4,9	2,0	-10,2	-0,3	4,5	-16,2	-24,4	26,8	12,8	28,8	43,8
Молоко	27,5	-17,2	1,6	-13,2	18,3	7,4	20,6	-0,1	29,4	6,3	6,8
Велика рогата худоба на м'ясо	27,1	-10,6	-31,4	-39,6	-41,5	-32,0	-22,0	-35,2	-40,4	-17,7	-29,1
Свині на м'ясо	30,0	-6,8	-44,9	-24,9	-42,2	-25,8	-0,2	-23,2	-37,6	-23,9	47,5
Вівці та кози на м'ясо	2,3	-54,2	-38,0	-63,5	-64,7	-50,6	-52,9	-41,9	-50,2	-47,0	8,5
Птиця на м'ясо	21,7	3,0	-30,1	-0,9	-13,9	-25,2	-16,8	-20,1	-51,8	-49,6	-33,8
Яйця	27,6	57,6	17,3	20,2	30,4	17,9	23,1	-8,2	14,9	4,0	10,0
Вовна	-31,5	-74,3	-92,0	-89,7	-83,4	-84,1	-78,8	-55,1	-50,4	-56,8	-82,1

Одними з основних причин такої ситуації є значний паритет цін щодо техніки та сільськогосподарської продукції, суттєвий фізичний знос основних засобів виробництва, відсутність в більшості аграрних підприємств сучасних систем управління технологічними процесами, недосконалість чинного законодавства щодо підтримки вітчизняного виробника сільськогосподарської продукції, недосконалі економіко-організаційні механізми реалізації та переробки сільськогосподарської продукції.

Нажаль, на протязі досліджуваного періоду, спостерігається тенденція до різкого зменшення кількості сільськогосподарської техніки в підприємствах полтавського регіону (табл.2). Так, наприклад, з 2000-го по 2009 роки кількість тракторів зменшилась на 7281 шт., зернозбиральних комбайнів – на 1214 шт., вантажних автомобілів – на 5889 шт., тобто в межах 30-50% від наявної первинної кількості.

Тобто ситуація, що склалась в Полтавській області, відносно забезпечення основними засобами виробництва, змушує аграрні підприємства або скорочувати виробничі програми, зокрема річні плани механізованих робіт, або прогнозувати підвищені втрати врожаю та використання в неповному обсязі біологічного потенціалу сільськогосподарських рослин і тварин за при-

чиною неможливості фізичного виконання комплексу технологічних операцій в повному обсязі. Як наслідок, рівень економічної ефективності таких підприємств нестійкий та знижується.

Таблиця 2

Парк тракторів, зернозбиральних комбайнів та вантажних автомобілів сільськогосподарських підприємств (на кінець року, шт.) [3]

Роки	Трактори	Зернозбиральні комбайни	Вантажні автомобілі
1990	25738	5859	14815
1995	22129	4759	15005
2000	17995	3263	12368
2001	16821	3002	11424
2002	15781	2853	11043
2003	14716	2703	10179
2004	13509	2511	9236
2005	12672	2370	8451
2006	12407	2299	8034
2007	11526	2129	6916
2008	11169	2104	6716
2009	10714	2049	6479
2009 до 2000, +,-	-7281	-1214	-5889

Якщо більш детально розглянути структуру витрат на виробництво сільськогосподарської продукції у сільськогосподарських підприємствах (табл. 3), то можливо відзначити, що найбільшу частину в наданій інформації [3] складають матеріальні витрати: 67,3-70,3%; витрати на оплату праці, що становлять відповідно 10,3-12,0%, бажано мати збільшеними. Але при цьому проблемою є невміння використовувати інтелектуальну складову щодо собівартості виробництва сільськогосподарської продукції. Нематеріальні витрати та їх амортизація відсутні в поданій структурі, або їх роль зведена до статистичної похибки спостережень. На нашу думку, така ситуація є негативним моментом в оцінці сучасного стану ефективності сільськогосподарського виробництва і водночас, підґрунтям для скорішого впровадження і збільшення значимості нематеріальних активів як засобів індивідуалізації товарів і послуг, гаранту якості сільськогосподарської продукції, ступеня автоматизації технологічних процесів, підсилення сучасних маркетингових механізмів просування продукції на внутрішніх та зовнішніх ринках за умови захисту вітчизняного товаровиробника.

Крім вищезгаданого, з метою вирішення описаних проблем в аграрному секторі економіки регіону бажано врахувати наступні пропозиції:

- Типове аграрне підприємство бажано мати збалансованим щодо галузі рослинництва і тваринництва з метою підвищення якості та екологічної чистоти сільськогосподарської продукції.

Таблиця 3

**Структура витрат на виробництво сільськогосподарської продукції
у сільськогосподарських підприємствах, % [3]**

Витрати	2007 р.			2008 р.			2009 р.		
	усього	рослин- ництво	тварин- ництво	усього	рослин- ництво	тварин- ництво	усього	рослин- ництво	тварин- ництво
	100	100	100	100	100	100	100	100	100
На оплату праці	12,0	9,2	18,7	10,8	8,4	17,8	10,3	8,0	16,6
На соціальні заходи	2,0	1,5	3,1	2,5	2,0	4,1	3,0	2,4	4,9
Матеріальні витрати на:	<u>69,3</u> 100	<u>69,0</u> 100	<u>70,2</u> 100	<u>70,3</u> 100	<u>70,4</u> 100	<u>70,0</u> 100	<u>67,3</u> 100	<u>66,3</u> 100	<u>69,8</u> 100
на насіння і посівний матеріал	14,1	20,0	х	14,1	18,7	х	13,7	18,8	х
на корми	20,8	х	69,7	17,4	х	70,7	19,7	х	72,4
на іншу продукцію	1,8	1,4	2,8	1,3	0,9	2,4	1,7	1,2	3,0
міндобрива	15,3	21,9	х	19,5	25,9	х	15,6	21,4	х
на нафтопродукти	17,1	21,1	7,7	17,0	20,0	7,7	15,2	18,7	5,6
на електроенергію	1,9	0,9	4,4	1,8	0,9	4,4	1,8	0,9	4,3
на паливо	0,5	0,6	0,3	0,4	0,4	0,5	0,6	0,6	0,6
на запчастини, матеріали	9,4	9,8	8,3	8,5	8,9	7,1	8,6	9,3	6,8
послуги і роботи	19,1	24,3	6,8	20,0	24,3	7,2	23,1	29,1	7,3
амортизація	4,7	5,1	3,6	4,5	4,8	3,4	4,9	5,2	4,2
Інші витрати	<u>12,0</u> 100	<u>15,2</u> 100	<u>4,4</u> 1000	<u>11,9</u> 100	<u>14,4</u> 1000	<u>4,7</u> 1000	<u>14,5</u> 100	<u>18,1</u> 1000	<u>4,5</u> 100
В т. ч. орендна плата за земельні паї	55,4	62,1	х	58,0	64,3	х	52,4	57,1	х
майнові паї	1,3	1,2	2,0	0,7	0,7	1,1	0,6	0,5	0,8

- Поступове оновлення машинно-тракторного парку в такому становищі є неминучим, але бажано врахувати та акцентувати увагу на високопродуктивну, енергонасичену, сільськогосподарську техніку з автоматичними системами контролю і управління технологічними операціями та можливістю повного і якісного сервісного обслуговування. Перевагу слід надавати комплексам машин, що більш адаптовані до прийнятих технологій сільськогосподарського виробництва з урахуванням нормативної групи аграрного підприємства.

- Невід'ємною запорукою підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору регіону повинно стати домінування, та врахування в першу чергу інтересів сільськогосподарського виробника в логістичних каналах по створенню та переробці сільськогосподарської продукції.

- Значну роль треба приділити удосконаленню законодавчої бази щодо підтримки аграрного сектору економіки, особливо з акцентуванням уваги на якість та екологічну безпеку сільськогосподарської продукції, а також технологій її виробництва.

Висновки. Більшість напрямів по виробництву сільськогосподарської продукції в Полтавській області залишається або збитковими (виробництво цукрового буряку, виробництво м'яса великої рогатої худоби, птахівництво), або низькорентабельними (овочева продукція, виробництво молока).

1. Підвищення конкурентоспроможності підприємств аграрного та агросервісного спрямування в умовах перехідного періоду та економічної кризи можливо здійснити шляхом впровадження сучасних логістичних систем управління технологічними процесами; збільшення питомої ваги інтелектуальної складової щодо виробництва та реалізації продукції.

2. Поступове оновлення основних виробничих засобів, за умови обмежених економічних ресурсів підприємства, бажано здійснювати, як господарське рішення на основі багатокритеріальної оцінки з урахуванням максимально можливої кількості виробничих, технічних, технологічних, організаційних та економічних факторів та специфіки використання машин в конкретному аграрному підприємстві.

Література:

1. Деревець І.С. Деякі аспекти матеріально-технічного та інженерного забезпечення АПК України. Економіка АПК. – 2006. – №3. – С. 12-16.

2. Мармуль Л.О. Матеріально-технічне забезпечення регіональних АПК // Економіка АПК. – 2007. – №2. – С. 11-19.

3. Статистичний щорічник Полтавської області за 2009 рік., за редакцією Т.Л. Бугайченко. – Державний комітет статистики України, Головне управління статистики у Полтавській області, Полтава, 2010. – 414 с.

УДК 631.1.027:331.108: [634.8:663.2]

МАРКЕТИНГ ПЕРСОНАЛА ВИНОГРАДАРСКО-ВИНОДЕЛЬЧЕСКИХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Верна В.В., аспирант

ЮФ НУБиП Украины «КАТУ»

Розглянуто сутність, зміст та принципи маркетингу персоналу виноградарсько-виноробних підприємств.

The essence, the contents and principles of marketing of the personnel of the wine-making enterprises is considered

Постановка проблеми. В условиях становления цивилизованных рыночных отношений возрастает роль человека в сфере производства, маркетин-